
Сучасні прояви характеру жінки в англомовних прислів'ях

Світлана Воробйова

Кафедра іноземних мов, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків, Україна

ORCID 0009-0008-8054-0221

Для цитування цієї статті:

Воробйова Світлана. Сучасні прояви характеру жінки в англомовних прислів'ях. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 3, No. 5, 2024, pp. 34-40. doi: 10.46299/j.isjel.20240305.05.

Надійшла до редакції: 01 вересня 2024 р.; **Схвалено:** 30 вересня 2024 р.;

Опубліковано: 01 жовтня 2024 р.

Анотація: Стаття досліджує сучасні прояви характеру жінки в англомовних прислів'ях. В роботі розглянуто поняття «прислів'я» та детально проаналізовано терміни «гендер» і «стать». Довгий час поняття «гендер» та «стать» застосовувалися як синоніми. Причиною цього є іншомовне походження терміну «гендер» і неоднозначність його перекладу на українську мову. На сьогоднішній день, термін «гендер» є більш застосовуваним у самостійній якості поряд із терміном «стать». Стаття відображає відмінності жінки та чоловіка переважно за фізіологічними ознаками, в той час як гендер розкриває психологічні та соціально-рольові характеристики. Гендер виступає об'єктом дослідження лінгвістики і допомагає дослідити відображення жінок та чоловіків в мові, а також проаналізувати мовленнєву поведінку двох статей. Також було досліджено феномен фемінності. З точки зору сучасного розвитку суспільства і активізації феміністського руху було розглянуто питання гендерної нерівності в рамках феміністської лінгвістики і досліджено його вплив на формування бачення жіночої сутності у суспільстві. Дослідження гендерних аспектів мови та комунікації залишається одним з самих слабозрозумітих напрямків гендерних досліджень, тому і є на сьогодні дуже актуальним. Феномен фемінності відображає сукупність психічних та поведінкових особливостей, які притаманні жінкам і відрізняють їх від чоловіків. В статті зроблено наголос на детальний аналіз сучасних проявів характеру жінки в англомовних прислів'ях, що обумовлені дуже різкою зміною ставлення до жінки на початку ХХ сторіччя, коли розвивається феміністський рух, особливо в аспекті гендерної рівності. Жіноча сутність сучасної жінки відрізняється більшою впевненістю, і в світі зміщення гендерних ролей спостерігаємо певні зміни акценту у прислів'ях. У тому числі спостерігається підвищення авторитету жінки і її значна роль у формуванні чоловічої впевненості і успішності. Важливо звернути увагу на те, що деяка частина консервативного суспільства різко осуджує таке вільне волевиявлення жінки, що також знайшло віддзеркалення у прислів'ях.

Ключові слова: гендер, жінка, зовнішність, прислів'я, риси характеру, стать, стереотип, чоловік, фемінність.

1. Вступ

На початку ХХ століття проходить досить помітна фемінізація суспільства, що знаходить певне відображення у культурному сенсі. Необхідно визнати, що у сучасному світі головним суб'єктом соціальних змін, які ламають звичний гендерний порядок, є жінки, чис соціальне положення, діяльність та психіка змінюються швидше та радикальніше. Цей

феномен дуже сильно корелює з народним фольклором, що знайшло досить яскраве віддзеркалення в англійських прислів'ях.

У дзеркалі народних висловів зосереджено увесь світ людських пристрастей та турбот, подарованих долею кожній людині. Влада жіночої чарівності, полон, закоханість, очікування, розчарування, невмираюча надія ... – і почуття близькі і зрозумілі жінкам, але ж вічна тема про своєрідність жіночої поведінки та її відмінність від чоловічої у багатьох народів патріархального складу спровокувало виникнення негативних висловів про жінок [1]. Але завдяки руху фемінізму таке відношення до жінок змінюється. Зусилля, які здійснили представники феміністичної критики мови з питань його реформування, привели до двох головних напрямків:

- заміна сексистських слів і понять гендерно нейтральними;
- створення позитивного іміджу сприйняття жіночності і жінки в мові.

Дослідити цей процес та багато інших можливо завдяки дослідженням англійських прислів'їв.

Отже, аналізуючи англійські прислів'я можливо відстежити особливості гендерного концепту «жінка», який складається з багатьох компонентів: риси характеру, зовнішність, наявність чи відсутність духовних цінностей, родинний статус та домінуючи чи дискримінуючи погляди на її роль у суспільстві. В статті зроблено акцент на сучасні прояви характеру жінки (на прикладі англійських прислів'їв).

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є сучасні англійські прислів'я, які знаходяться на перехресті фразеології та фольклору, що робить вивчення прислів'їв достатньо значущим з позиції сучасного лінгвокультурологічного підходу та особливості відображення жіночих стереотипів крізь призму української та англійської культури.

Предметом дослідження стали певні засоби репрезентації концепту «жінка» в англійських прислів'ях, а також українськомовні та англійськомовні прислів'я про жінок.

3. Ціль дослідження

Полягає в детальному аналізі жіночих стереотипів (на прикладі англійських прислів'їв) та у співставленні та порівнянні англійських та українських прислів'їв про жінок, а також в аналізі стереотипних уявлень про жіночий образ.

4. Аналіз літератури

Сучасні літературні джерела дають величезну кількість визначень понять «прислів'я» та «гендер». Їх розглядали такі відомі науковці як Пазяк М. [2]; Бессонова О. [3]; Tannen D. [4]; Fausto-Sterling A. [5]; Baron-Cohen S. [6] та багато інших. Сьогодні гендерні дослідження займають провідне місце у мовознавстві. Зростає увага до проблем жінок у сучасному світі, їх положенні у порівнянні з чоловіками та відношенні до жінок у різних країнах світу. Це, в свою чергу, знаходить своє відображення у мові, в тому числі і прислів'ях, а також обумовлюється загостренням проблем фемінізму у сучасному світі і протистоянню жіночній самовпевненості та чарівності соціальної чоловічої домінантності у різних сферах життя.

5. Методи дослідження

Відповідно до поставленої мети методи дослідження ґрунтувалися на суцільній вибірці, обробленої за допомогою кількісного аналізу. У роботі також використовуються порівняльний метод та описовий метод.

6. Результати дослідження

Отже, першим і найголовнішим фактором, за яким люди розпізнають один одного, є стать, а такі характеристики особистості, як вік, расова належність, місце народження, та поведінка виділяються лише потім.

Досить цікавим є погляд на те, що у сучасному світі поділ на чоловіків та жінок з їхніми стереотипними характеристиками вже не є доцільним, адже є категорія людей, які не можуть чітко визначити свою стать в силу певних факторів. У зв'язку з цим, А. Фаусто-Стерлінг, будучи біологом і фахівцем в області гендерних досліджень, на підставі своїх робіт, говорить, що існує велика кількість різних статей [5].

З огляду на це, треба звернути увагу ще раз на поняття «гендер», його відмінність від поняття «стать» і його значення для лінгвістики. Термін «гендер» є дещо новим для української культури, проте стає все більш поширеним і більш активно використовується. Доволі часто можна побачити, що терміни «гендер» та «стать» використовуються як однозначні.

В роботи Р. Унгер пропонується використовувати слово «стать» тільки для визначення біологічного статевого розмежування. Використання ж терміну «гендер» передбачається для опису соціальних, культурних, психологічних аспектів, які можна співвіднести з рисами, нормами, стереотипами і ролями, що вважаються характерними або бажаними для тих, кого суспільство вважає чоловіками або жінками [7, с. 100].

Наразі є бачення, що лексичні переваги та деякі інші особливості уживання мови в залежності від статі того, хто говорить, мають умовну назву «жіноча» та «чоловіча». Так, Д. Танен підрахувала у своїх дослідженнях, що жінки у п'ять разів більше за чоловіків використовують у своїй мові дієслова, що відображають почуття та емоції, адже жінки більше за чоловіків сконцентровані на своєму внутрішньому світі [4]. Існує безліч відмінностей у мовних засобах жінок та чоловіків, наприклад, вульгарна та бранна лексика є більш притаманною чоловікам, а жінки використовують більше специфічних назв кольорів та модальних дієслів. На різноманітність мовного вираження чоловіків та жінок також впливають почуття, які можуть переживати тільки жінки або тільки чоловіки, що і відображається на виборі різних мовних засобів.

Існує думка, що жінки та чоловіки формують свої речення по-різному. Так, у мові чоловіка доволі часто можна зустріти складний, сплутаний або «рваний синтаксис», що зумовлюється тим, що чоловік, як правило, вводить одно речення в інше, вкладає їх одне в одне. В той же час, жіночий синтаксис – це координація, де всі частини речення як «перлини у намисті» – дуже щільно нанизані [4]. На основі цього можна говорити про жіноче та чоловіче бачення, яке має прояв у мові, а лінгвістика, в свою чергу, допомагає виявити відображення гендерних стереотипів, зафіксованих у свідомості носіїв мови.

Як зазначає Семашко Т. Ф., «гендерні ознаки мовної картини світу – це сутнісні прояви пізнання крізь призму чоловічого і жіночого бачення, а також вплив статі на мовну практику та мовну поведінку» [8, с. 169]. Все це знаходить своє відображення у мовних стереотипах, що накладає певне відображення на мовленнєву поведінку особи. Лінгвістика, в свою чергу, «допомагає виявити відображення гендерних стереотипів, зафіксованих у свідомості носіїв мови» [8].

Отже, у лінгвістиці поняття «гендер» співвідноситься з виробленими у мові та відображеними у свідомості її носіїв образами, характеристиками та способами поведінки, а також сукупністю ознак, що приписуються чоловікам та жінкам у певному соціокультурному суспільстві.

З точки зору сучасного розвитку суспільства та його соціально-культурологічного відображення в світі гендерної проблематики, цілком логічне приділити більш ретельну увагу феномену фемінності, який є наслідком активного жіночого руху за подолання

гендерної нерівності на початку ХХ сторіччя, і розглянути його у рамках феміністської лінгвістики.

Однією із перших, хто заявив про відмінності у чоловічому та жіночому мовленні, стала американський лінгвіст Лакофф, монографія якої «Мова та місце жінки» (*Language and Woman's Place*) (1975 р.) присвячена вивченню мови та гендера [9].

У теперішній час можна виділити два головних напрямки феміністської лінгвістики. Перший досліджує дискримінацію образу жінки в мовній картині світу чи «асиметрії у системі мови, спрямованих проти жінок». Представники цього напрямку гадають, що мова фіксує чоловіче бачення світу, нав'язуючи чоловічі цінності та оцінку. Це доводить, що практично усі мови, які функціонують у патріархальному суспільстві, є «чоловічими». І тому образ жінки, відображений в мові, часто оснащений негативними конотаціями та характеристиками [4; 6; 9].

Другий напрямок у феміністській лінгвістиці пов'язаний з культурними розбіжностями, прихильники якого зовсім не цікавляться особливостями мовлення чоловіків. Метою їх дослідження є опис і позитивна оцінка особливостей жіночого мовлення [5; 7].

Цікава думка Лакофф про те, що мовленнєва поведінка жінки відрізняється невпевненістю і є менш агресивна в порівнянні з чоловічою, є більш гуманною та орієнтованою на свого партнера по комунікації. Жінка більш уважно слухає думку співрозмовника, не прагне домінувати над ходом бесіди. У зв'язку з цим такий мовленнєвий стиль жінки створює ореол невпевненості в собі та некомпетентності [9], що є наслідком домінування чоловіків у патріархальному режимі та провокує поверхнєве бачення жіночої сутності. Це, в свою чергу, створює негативний образ жінки у більшості прикладів народного фольклору.

Таким чином, відображення лінгвістичних жіночих особливостей є цікавими і не достатньо дослідженими в напрямку вивчення їхнього впливу на роль жінки в суспільстві, які знайшли відгук у народному фольклорі, безпосередньо, у прислів'ях.

Вплив феміністського руху спровокував зміну в гендерних відношеннях і знайшов відображення у культурі англomовного населення, що було відзеркалено в англійських прислів'ях.

Перш за все, це торкнулось волевиявлення жінок та додало їм впевненості в стосунках з чоловіками, як приклад:

(1) *A woman's strength is in her tongue* [10]. – Сила жінки в її язиці.

Іноді бажання поспілкуватися та висловити свою думку у жінок перетворюється в балакучість і несе негативне враження:

(2) *Three women and a goose make a market* [10]. – Там, де три жінки та гусак – буде ринок.

Ще однієї характерною жіночою рисою, яка знаходиться на перехресті негативу та позитиву, вважається нестримність і бажання поділитися інформацією, якою жінка володіє, іноді це називають плітками:

(3) *A woman always thinks it takes two to keep a secret* [10]. – Жінка гадає, щоб зберегти таємницю, потрібне дві людини.

Незважаючи на самовпевненість жінок за рахунок активізації феміністського руху, чоловіки продовжують вірити, що жінки мріють бути залежними від чоловіків і прагнуть патріархального управління:

(4) *A woman and a ship ever want mending* [10]. – Жінка та корабель бажать бути керованими чоловіками.

Важливо визнати, що сучасні жінки досить наполегливо та емоційно проявляють своє прагнення до результату, мають внутрішній стрижень і це яскраво відображено у прислів'ях, а саме:

(5) *No fish without bone, no woman without temper* [10]. – Як немає риби без кісток, так немає жінки без характеру.

Крім того, сучасні жінки, маючи сильний характер та волю, позитивно впливають на чоловіків:

(6) *Behind every great man there is a great woman* [10]. – За спиною кожного великого чоловіка, стоїть велика жінка;

(7) *A man cannot thrive except his wife let him* [10]. – Чоловік тоді щось може, коли йому дозволяє жінка.

(8) *A good wife makes a good husband* [10]. – Гарна дружина створює гарного чоловіка.

Дуже помітною стає жіноча впевненість, яку жінки спрямовують на відстоювання своєї думки. Враховуючи те, що жінки останнім часом поведуться дуже емоційно, чоловікам легше погодитися з ними та забезпечити собі спокійне життя замість сварки:

(9) *A woman's advice is no great thing, but he who won't take it is a fool* [10]. – Жіноча порада – це невелика річ, але хто нею знехтує, той дурень.

(10) *Better dwell with a dragon than with a wicked woman* [10]. – Краще битися з драконом, ніж з розлюченою жінкою.

Те, що не так давно здавалося хитрощами жінок, зараз сприймається як побутова мудрість, наприклад, це стосується гендерних відношень між жінками та чоловіками з точки зору домінування та управління, наприклад:

(11) *Man is the head, but woman turns it* [10]. – Чоловік – голова, але повертає її жінка.

Зростає позитивне ставлення до кмітливості жінки з боку чоловіків, хоча це признання дається чоловікам тяжко, бо вважати жінок рівними собі за інтелектом – це дуже непростий крок, тому здійснюють вони його поступово, як відображено у наступному прислів'ї:

(12) *A woman's counsel is sometimes good* [10]. – Порада жінки іноді буває корисною.

Чоловіки, в свою чергу, поділилися на два табору:

- тих, хто відстоював своє домінування над жінками;

- тих, хто дозволяв жінкам керувати собою.

В останньому таборі знаходилися чоловіки, яких вважали слабкими представниками чоловічої статі та наділяли негативними конотаціями, наприклад:

(13) *The cunning wife makes her husband her apron* [10]. – Хитра дружина робить свого чоловіка фартухом.

Розвиваючи думку про виникнення феміністського руху, можна припустити, що додатковим стимулом, який спровокував жінок відстоювати свої права, була наявність поряд з ними врівноважених і спокійних за своєю натурою чоловіків, на що є прозорий натяк у наступному прислів'ї:

(14) *The calmest husbands make the stormiest wives* [10]. – Спокійні чоловіки створюють бурхливих дружин.

Закінчуючи розгляд англомовних прислів'їв, які відображають образ жінки, як дружина та жінки-господині, треба звернути увагу на безумовну повагу до жінок, яка пов'язана з появленням нового життям, незалежно від статевих або гендерних ознак дитини:

(15) *Woman is the key to life's mystery* [10]. – Жінка – це ключ до таємниці життя.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Перспективи подальшого розвитку досліджень вбачаються в аналізі зовнішнього візуального образу жінки в англомовних прислів'ях.

8. Висновки

Отже, можна зробити висновок, що жінка в англомовних прислів'ях представлена різноманітною особою, яка пройшла шлях від неповаги до самовпевненості, пододала сором'язливість і загартувала свій характер, який дозволив їй реалізувати себе як впевнену самодостатню особистість, яка має і певні права, і обов'язки в родині і суспільстві.

Розглядаючи сучасні прояви характеру жінки в англomовних прислів'ях було виявлено зростання емоційного фону в поведінці жінок і прояви таких якостей характеру, як цілеспрямованість, впевненість в собі і прагнення до результату. Аналіз прислів'їв показав зростання поваги до жінок і більш упевнену поведінку і волевиявлення останніх.

Список літератури:

- 1) Дубенко О. Ю. Англо–американські прислів'я та приказки. Вінниця, 2004. 416 с.
- 2) Пазяк М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії. Київ, 1984. 203 с.
- 3) Бессонова О. Л. Порівняльний опис гендерних концептів у структурі ціннісної картини світу в англійській та українських мовах. *Вісн. СумДУ*. 2002. №4. С. 14–15.
- 4) Tannen D. *You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation*. New York, 1991. 243 p.
- 5) Fausto-Sterling A. *Myths of gender: biological theories about women and men*. New York, 1992. 310 p.
- 6) Baron-Cohen S. *The essential difference: men, women and the extreme male brain*. London, 2003. 263 p.
- 7) Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англomовному дискурсі. Харків, 2004. 292 с.
- 8) Семашко Т. Ф. Гендерна лінгвістика в системі сучасної мовознавчої науки. *Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету*. 2010. С. 166–170.
- 9) Lakoff G. *Women, fire and dangerous things: What categories reveal about the mind*. Chicago, 1987. 750 p.
- 10) Wolfgang Mieder. *A Dictionary of American Proverbs*. United Kingdom, 1992. 953 p.

Modern manifestations of a woman's character in the English-language proverbs

Svitlana Vorobiova

Department of Foreign Languages, Kharkiv National Automobile and Highway University, Kharkiv, Ukraine
ORCID 0009-0008-8054-0221

Abstract: The article explores the modern manifestations of women's character in English proverbs. The paper considers the concept of 'proverb' and analyses in detail the terms 'gender' and 'sex'. For a long time, the concepts of 'gender' and 'sex' have been used as synonyms. The reason for this is the foreign origin of the term 'gender' and the ambiguity of its translation into Ukrainian. Today, the term 'gender' is more commonly used in an independent capacity alongside the term 'sex'. Sex reflects the differences between women and men mainly on physiological grounds, while gender reveals psychological and social role characteristics. Gender is an object of study in linguistics and helps to explore the reflection of women and men in language, as well as to analyze the speech behavior of the two sexes. The phenomenon of femininity has also been studied. From the point of view of the modern development of society and the intensification of the feminist movement, the article considers the issue of gender inequality within the framework of feminist linguistics and examines its impact on the formation of a vision of the female essence in society. The study of the gender aspects of language and communication remains one of the most underdeveloped areas of gender studies, which is why it is very relevant today. The phenomenon of femininity reflects a set of mental and behavioral features that are inherent in women and distinguish them from men. The article focuses on a detailed analysis of modern manifestations of a woman's character in English proverbs, which are due to a very sharp change in attitudes towards women in the early twentieth century, when the feminist movement was developing, especially in

terms of gender equality. The feminine essence of a modern woman is more confident, and in a world of mixed gender roles, we can see certain changes in the emphasis of proverbs. In particular, there is an increase in the authority of women and their significant role in shaping men's confidence and success. It is important to note that some parts of conservative society strongly condemn such a free expression of women's will, which is also reflected in proverbs.

Keywords: gender, woman, appearance, proverb, character traits, sex, stereotype, man, femininity.
